

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Calderón, 36.--Teléfono, 186.

Representació Administrativa á Barcelona
Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 * trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.
Anuncis á preus convencionals.	

Filtres pera clarificar l' aigua

Preservatiu del cólera, tifus, verola y demás enfermetats infecciosas, aixís com també de las «feriduras».

Se venen al preu de 7'50 ptas. los de lujo y á 4'50 ptas. los usuals.

Fábrica M. BURGÚES y Fill: Creuheta, 92.

Depósit T. OLIVERAS: Plassa Major, 37.

S A B A D E L L

LA MARINA, L' EXÉRCIT Y 'L PERIODISME.

Ha passat com nuvolada d' estiu y ja ni se 'n recordan los que tiraren la primera pedra á la tant cacarejada qüestió dels barcos de l' anémica marina espanyola, que fins tenim recansa de retreurho, perque voldríam, ja que ha d' esser á no tardar, que s' acabessin d' ensorrar totas las decorativas obras que ab un desvergonyiment sens exemple 'ns regala l' embrutidor centralisme, oprobi dels presents y vergonya dels veniders fills d' aquest Estat espanyol, tísich per sos vicis. Aixís d' una vegada igual la marina que l' exércit, que l' administració pública y que tots los rams ahont l' estat posa sas urpas y que cada dia veyém mes desgavellats y que á cada instant, en cada detall posan á l' evidencia los repugnants fruits del centralisme, potser

—y sense potser—ab una generació nova filla de pares sans, veuríam regenerada l' administració, vindicats los drets y llibertats que als pobles y als individus llegitimament perteneixen, posats en ordre y ben ajustats los balders engranatges de la cosa pública.

Si aquest capítul de llástimas que ab esferchidora indiferencia per part del pays, veyém que 's vá eternisant, llástima també causa 'l veurer los periódichs madrilenys y 'ls que no ho son pero que á madrilenys tiran, la manera com jugan á amagar esquenas, convertintse en propias cantonadas, desfent ab los peus lo que habían realisat ab lo cap y contribuhint com fet d' encárrech á la major desmoralisació del poble.

Aixís veyém promourers un incident en Melilla y 'ls *diaristas* ab son esperit guerrero atian la guerra, omplan columnas ab ninots y noticias interminables, no pera *vengar el ultraje á la gualda y roja enseña* com atrevida, hipócrita y desvergonyidament diuhen, sinó per fins mes baixos y rastres; en lloch de guiar al públich ab sensatés y dirli 'ls conflictes á que s' exposa, l' incitan al mal..... Be ho sabéu, vosaltres que ab los peixos grossos de la política vos cotsejeu, que l' armament está inútil, que han sigut robats los milions que anyalment se consignan en los presupósits pera renovar l' armament; be ho sabeu vosaltres de la manera com se movilisan los exércits, demanant reservas que pateixen fam, donchs ningú 's cuida dels queviurers, que no se sab ahont allotjarlas donchs no hi han tendas..... tot aixó ho sabeu, y no obstant atieu lo foch y doblegueu la espinada devant los autors de consemblants disbauxas.

Convé fer sortir un barco y no se 'l trova per remey capás de mourers, puix si 'l un no te reventadas las calderas necessita mils de litres d' aygua dolça pera alimentar sos bullidors, y 'ls que no 's trovan aixís en los arsenals acaban de pudrirse, judicantse ella mateixa la flamant marina espanyola en l' escandalós procés que s' acaba de promourer..... Be ho sabeu vosaltres periódichs madrilenys y á la madrilenya que s' han fet fonedissos los milions de pessetas que pera fer bon paper dintre 'l concert de potencias se destinan cada any en los presupósits..... pero calléu en aquest punt, vos limiteu á censurar efectes sense posar las causas á la vindicta pública pera que l' opinió condemni

la oprabiosa conducta dels nostres governants; calleu y sabeu que 'l pobre poble, lo delmat pays sofreix y paga y s' ompla de paciència.

Enmudiu en aquestos delicadíssims punts perque sentint pesar sobre vosaltres bona part de culpa, perquè serviú á Deu y al diable ja que per una part doneu compte dels fets y per l' altra ab vostres acataments y ridículas miras feu esqueneta als polítics desvergonyits que 'ns desgovernan, y á la mes petita indicació del quefe cayeu en baixesas fillas de passions rastreras.

Vosaltres, com tothom, la coneixeu la historia de la política centralista, historia de desmoralisacions á la cual vosaltres feu lo prólech enlayrantla fins als nuvols. ¿Perqué l' apladíu? Lo públich be ho sab, y sobre vosaltres recaurá part de la culpa quan l' hora arriui de las rehabilitacions.

Aquest' hora desitjada no 's fará esperar, douchs lo centralisme vá á sa propia ruina empés per sos vicis; és com l' arbre de sóca podrida que no resisteix la tramontana.

Ha d' arribar aquest' hora perque la política xorca va de desastre en desastre y marca ab fets inesborrables se decrepitut, y vosaltres, periódichs que d' ella 's gaudiu y coadjuveu á la ruina d' Espanya, també cauréu revolcantvos entre las ruinas, y desolats, esma-perduts sentiréu fam y set de regeneració: pero será tart, lo despreci y l' apatía de la gent sensata será 'l cástich merescút á vostras campanyas políticas. Allavoras aneu, diguéu als vostres ilustres quefes qu' os ajudin, qu' os donguin la má, que á bon segur que sa millor resposta será una sarcástica rialla. Tal com ho fan avuy ab lo pobre pays á quí han espremut la sanch fins á la darrera gota.

SECCIÓ POLÍTICA

Ab motiu de la dolenta administració del Municipi de Madrid y dels negocis que 's fan á la seva sombra, s' ha fet qüestió candent entre la premsa de la Cort y no pòchs polítics de figura l' arreglo ó reforma de la ley municipal.

Y cosa rara, los mateixos que fins avuy deyan pestas del catalanisme y del regionalista en general, no veuen mes solució pera normalisar la honradés y 'l bon acert en los Municipis que acceptar, aixó sí, sense dirho, lo programa dels catalanistas.

Quan la Comissió de la *Lliga de Catalunya* de Barcelona, del *Cent. e Català*, de Sabadell y de la *Associació Catalanista* de Reus, junt ab los representants de Navarra y Galicia, anaren á Madrid á entregar un Missatge á la Reyna Regent, fent resaltar los in-

convenients del actual sistema patrocinador de lladres, y la necessitat de compendre 'ls Municipis ab representacions gremials y de classes prescindint del mentider sufragi, avuy en boga, qui havia de dirnos que los mateixos que allavors feyan 'l buyt al entorn nostre, triguessin tan poch temps en acceptar en bona part las nostras ideas, patrocinant en alta veu, lo mateix que despreciavan poch temps enrera.

Y qu' aixis ve succehint no hi ha pas cap dupte.

Los mateixos liberals y 'l primer de tos l' *Heraldo de Madrid* reconeixen sincerament que 'l sufragi individual es incompatible ab la moralitat en los Municipis y proclamen clarament la necessitat de la reforma en la ley municipal establint lo sufragi corporatiu a fi de que 'ls ajuntaments siguin verdaderament representants dels pobles y no com avuy que no representan a ningú ja que ningú toleraria que la seva representació se convertís moltes vegades en cau de llatrocinis.

Y com si ab la premsa no n' hi hagués prou, ha sortit lo senyor Silvela, declarant ben explicitament no sols la necessitat ja indicada, sinó que hi afegeix també la conveniencia de donar las mes completa independència o autonomia administrativa a las regions que sapigan cuidar de sos interessos, negantla empró a las que per deixadesas hereditarias y tradicionals necssitan de una *exemplar curatela*.

Heus aquí ni mes ni menos, la opinió dels molts centralistas recalcitrants que comencan a compendre que ab l' unitarisme 's va a la deshonra y a la bancarrota y preparen ab temps son *paracaidas* per lo que pugui ocorrer.

Sigui com vulgui, ho es que comensin a sentar aqueixas salvadoras teorías y demostrin en mitj de tot, com ho fa 'l senyor Silvela, cert coneixement de la aptitud de las regions espanyolas ja que ab sa declaració de concedir l' autonomia a unas regions y no a las altrás ve a reconeixer implicitament la diferencia que existeix entre 'l Surt y 'l Nort d' Espanya.

A veurer si al últim los mateixos politichs a la madrilenya haurán d' ensenyar son deber a molts mals catalans que ab tot y estar enterats de temps de las nostras ideas en aquest assumpto y d' haver estat a sa ma lo portarlos a la práctica han permès tranquil·lament que s' apoderessin dels nostres Municipis quatre politichs sense representació ni prestigi.

A Granada ha succehit lo colmo de la barra autoritaria.

Segons se diu publicament y sense cap classe de subterfugis es Granada una de las poblacions d' Espanya ahont se juga mes escandalosament y ab tota sa mes repugnant tolerancia gubernativa.

En cambi y *vayase lo uno, por lo otro* es la població hont la beneficencia està mes descuidada fins al extrém que las didas de la Casa de Maternitat no [cobran las [pagas y aixó que algunas s' han tingut d' encarregar de 5 desgraciadas criatures.

Donehs ab tot y aixó, solsament perquè en un periódich granadí en un article firmat per un sacerdot indignat de tanta desvergonya, se cantavan las veritats al Governador y al President de la Diputació, s' ordena la presó immediata del autor del article con·duhintlo com un criminal despreciable per los carrers de Granada entre mitj de la policia.

Y heus aquí, que ab tot y la indignació de la ciutat andalusa que 's manifestá unánime a favor de la victima de las iras gubernativas, produhintse casi un moti per l' acte autoritari del Governador de la provincia, ni aquest ha dimitit ni 'l ministre de la Governació ha tingut la delicadesa de rellevarlo del càrrech.

Son gangas del centralisme que cada dia 's presenta ab sa mes repugnant nuesa.

Fins 'l dia que 'l poble cansat de tantas indignitats faigi un va y tot y ho acabi d' una vegada.

En lo poble de Rioseco (Castella) ha tingut lloch una important reunió pública de tots los pagessos d' aquellas comarcas que al últim s' han convensut de que ab los miraments y mansuetuts qu' han observat fins ara, no anavan per altre cami que pel de la seva ruina.

En la reunió, que fou importantissima, se prengueren acorts serios y virils que sens duptar farán mes efecte en poch temps que tota la parsimonia y alta politica seguida fins á la fetxa.

Se nombran Juntas locals y comarcals pera la tramitació y resolució dels assumptos d' interès pera la agricultura castellana, acordant prescindir de tota politica de partit y exigir jurament de ferho aixís á tots los individuos que formia part de las Juntas expressadas.

A mes s' acordá que las resolucions presas en Junta, fossen secretas, y estar preparats á tot si per acás las vias activas pero legals qu' avuy s' emprenen no donguessin cap resultat positiu en benefici dels sagrats interessos que representan.

Molt bé, agricultors de Castella, molt bé.

Ya era hora de que secundessiu ab energia los esfuerzos de las regions que ja fa temps batallan per sa independència económica.

Desprecieu la politica de partit que ha sigut lo corch qu' ha malmenat tota classe d' interessos, desconfieu de 'ls Gamazos qu' os amanyaguin y ab energia y serietat no hi ha dupte que 's conseguirá 'l be de todas las regions espanyolas.

A la lliga dels catalans, navarros, bascongats, asturians y gallegos, junteuvoshi las castellans y tots plegats, cada hu estimant á sa regió y junts treballant pel benestar general d' Espanya emprenguem la creuada qu' ha de conduhirnos á la salvació y consolidació de nostres amenassats interessos.

Aixís y sols aixís se demostrará lo qu' ha de ser la unitat espanyola convertida avuy en una absurda uniformitat que ab sos despotismes é impositions atenta per igual als mes sagrats interessos empenyent per viarany de miseria y ruina á las gloriosas regions espanyolas.

Ab motiu de una petició que 'ls fabricants de farinas foren al Ministre d' Estat senyor Moret, ha contestat aquest per conducte del Gobernador civil de Barcelona lo seguent:

«Pot V. S. manifestar als fabricants de farinas, en qual nom me telegrafia, que quan arribi la oportunitat tindrè l' major gust en escoltar las consideracions que desitjin exposarme, donchs, *com sempre he fet*, procuraré atendre tot los interessos lligitims avans d' adquirir compromisos internacionals.»

¿Que 'ls hi sembla aixó de *com sempre hi fet* en boca del celebre mangonejador del tractat d' Alemania?

¡Ell atendre interessos lligitims *com sempre ho ha fet*!

¡Quanta barra!

Lo passat diumenge en la Diputació Provincial el examinar las papeletas dels interventors hi trobaren en una d' ellas: *Don Manuel Camama y Serafi*.

Diu que al llegirse tothom se posà á riurer.

Y nosaltres no hi trobem lo perque.

Si es veritat y tothom ho regoneix que alló es avuy no mes que una camama no sabem á que venen las riallas.

En tot cas trobariam mes comprensible que se 'ls haguesin enrogit las galdas, de vergonya, á alguns del que mangonejan lo tinglado.

Direm per aixó que sens dupte fou lo primer que devian perdre.

Y com ja fa tant temps y no se'n recordan, res te d' estrany ben mirat que 's rignesin del acudit uns y altres.

Algo mes que un paper es 'l pahis y no obstant avuy per avuy tambe se 'n riuhen.

LA POR DEL REGIONALISME

«Establir en la Península una monarquia forta, autoritaria, centralizada, incontestada, única deu de tot poder, mestressa absoluta del seus actes, com la monarquia francesa,» ab aquets termes acaba de referirnos lo marqués de Courcy (1), gran parcial de Felip V, l' ideal polítich de nostre primer Borbon.

La desgracia dels catalans, morts ó retuts sota la santa bandera de las patrias llibertats; combatuda per los exércits aliats de Castella y de Fransa, dexà á Felip V en llibertat de cumplir son tiranich ideal. Va cumplir-lo, y tinguerem á Espanya una monarquia absoluta y centralisadora á la manera de la de Lluís XIV.

Aixó era contràri al natural de varias de las regions espanyolas, y feria als hàbits de llibertat y de govern popular tradicionals en ellas.

Es un estadista com en Cánovas qui ho diu: «..... el patriotismo, tan exigente por lo general, de españoles ó hispano-americanos, tiene que avenirse á reconocer con todo que las Constituciones por que nos gobernamos unos y otros, en monarquia ó república, están lejos de haber sido invención nuestra, ó desenvueltas en nuestra común vida histórica (2)

Heus aquí assenyalada per persona práctica y gens sospitosa la font d' ahont dimana 'l desgavell general que es la malaltia d' Espanya; vivim governats per una Constitució que no 'ns escau, y 'ns passa alló que es crigué en Taine del Imperi francés: «una máquina solamente es util si está acomodada al seu servey; altrament, ó no funciona ó funciona contrariament al seu objecte (3).» Lo nostre cas es lo segon. Tenim una constitució destinada á fer marxar be 'ls interessos morals y materials del Estat espayol, y com que—testimoni en Cánovas—no es acomodada al seu servey, funciona contrariament al seu objecte.

La rahó principal d' aquesta falta de acomodament de la Contitució espanyola als seus fins, consisteix en que en ella hi es encara consagra-

(1) L' Espagne après la paix d' Utrecht par le Marquis de Courcy Paris 1891.

(2) A. Cánovas del Castillo. Problemas contemporaneos, III, Preliminares, II.

(3) Les origenes de la France contemporaine, por H. Taine, I, página 118.

da aquella centralisació á la moda de Lluís XIV, que somniá y acompli l' autoritari Felip V.

Duas cosas ho diuhen clar: La primera, que tots los moviments verament populars succehits á Espanya en aquest sigle de revolts, han tendit á trencar lo dogal de la centralisació. La revolució de Setembre va ser principalment federal, y aná á parar al cantonalisme; en las guerras dinásticas, la bandera lligitimista ha sigut sempre una bandera foral.

La segona cosa que demostra que es lo centralisme la gran plaga de nostra constitució es la por que sempre ha tingut l' element governamental d' Espanya de somoure l' esperit regionalista.

Ja l' Argüelles, al redactar la Constitució del any 12, se senti entrebancat per aquesta por, y en lo proemi s' esforçá en persuadir á las varias regions espanyolas que en lo nou Códich hi havia molt del esperit de sas llibertats, de las que 'n feya una calurosa apologia. Aquesta por may ha passat als governants espanyols. Mes ara, com que 'ls actuals s' han adonat d' aquesta alenada de renaxença que va dexondant als cort endormits de las antigues pátrias, la por ha crescut, y es curiós y molt important de notar l' esferehiment ab que nostres governs reculan devant de tota reclamació que pren ayres de moviment regionalista.

Projectá 'l Govern un trasbals de capitánias. En una pila d' encontrades s' aixequen crits de protesta; lo govern, com si rés, tira endevant son propósit. Però vé que en la Corunya s' enlayra la bandera del regionalisme gallego; y 'l Govern aturdit y temorenc, sacrifica 'l projecte de las capitánias, y ab ell la seva serietat.

Constituhí 'l fusionisme un ministeri de notables. Un dels notables se torná calvo meditant un sistema financier que havia d' aturar la bancarrota de la Hisenda espanyola. Era aço lo principal lluhiment del ministeri. Se vá per aplicarlo; y la Navarra, ofesa en sos drets, se nega á cumplir la part que del plan ministerial li pertoca. ¿Qui son los navarros? Quatre gats. Lo Govern, los fará cumplir de grat ó per força 'ls seus manaments. Però las Provincias Vascongadas simpatisan ab los navarros, los catalans hi enviem comissions; apareix en lo horitzó una agitació regionalista... y 'l ministre, que havia de fer immortal la gloria dels notables, cau al cap de quatre dias, victima de la por del Govern al Regionalisme.

Un altre dels notables se compromet ell, y compromet la paraula y 'l prestigi del govern ab las nacions estranjerias, lliganthi tractes. Las Corts han de aprobarlos ¿més que vol dir? ¿no te 'l govern lo remat de la majoria? Los tractats comensen á aplicarse. S' aixequen protestas, lo Govern com si sentís ploure. Las protestas contra 'ls tractats se van convertint naturalment en expansió del esperit local; á Catalunya y á las Provincias Bascongadas, se parla ja de Regionalisme. Lo Govern que ho ha sentit, prés de la por, dexa anar aygua avall los tractats y 'ls compromisos.

Ara á Saragosa un Capitá general maná axecar una muralla. Aquesta muralla ofenia 'ls drets de la muicipalita. La municipalitat protesta. A

Madrid no 'n fan cabal. L' Ajuntament dimiteix; lo conflicte s' extén. Lo poble aclama als seus regidors. A Madrid no hi senten. Pero surt l' orfeó y llansa als ayres son cant; aquest cant diu que may s' humilla á Aragó. Lo Govern que ho sent, veu esbategar en la fatídica cançó y en los entusiasmes del poble qua hi respon, lo desvetllament del esperit regional, y gira cua desseguida. L' endemá feya humiliarse y dimitir al Capitá general.

Endevinan los governs la potencia que hi ha comprimda y oculta dins lo Regionalisme, y ab rahó li menen gran respecte; passen per aprop d' ell de puntetes, per no fer soroll: y 'l veuhen somoures ab temença de que la fera 's desporte.

Aquestas debilitats y temors dels gobens indiquen ahont hi ha la forga restauradora del Estat, y diuhén als regionalistes quan gros es lo poder de la santa causa, dextantlosi entreveure que aquest poder será incontrastable quan obtinga complerta expansió en la unió dels patricis dessorata la bandera de las patrias xiques, escambells de la gloria y lluhiment del Estat espanyol que ha de agermanarles.

N. VERDAQUER Y CALLÍS

(De *La Veu de Catalunya*).

DISCURS D' EN FREDERICH MISTRAL

DAVANT LO MONUMENT D' EN ROUMANILLE

Roumanille, nascut dins una familia del poble, familia francament provençal, quina educació no li havia sigut en res descuydada—com aquellas qui restan estacadas á la terra,—Roumanille, ánima d' or quan vingué la edat de sentir y de cantar lo que sentia, compregué,—ell, qui tenia per sa naxenga y per sa raça, quelcom de peculiar, de profón, de fidel, de piadós y de sant—que no podía éssersarse sinó ab la llengua de sos passats.

Tots aquells qui han begut la llet de las tradicions y de las crehences antigas en una llengua propia del terrer ahont nasqueren, y aquests cada dia 's fan més escassos; tots aquells qui han tastat des de jóvens la puramel, la mel verge, la eternal mel que raja, en los embaumats arenys de nostra Provença, tots aquells compendrán la dolça remembrança que 'ls fills de la terra guardan per lo parlar de sa infantesa y de sas mares.

La poesia, aquella flor de la naturalesa y de las nacions; la poesia, aquell encens que puja de nostra ánima fins lo sol de Deu, es una cosa, mos amichs, que no s' aprén pas dins las escolas. Y 'ls poetas qui han parlat, dins de sa casa y en son indret, una llengua que vé tota soleta á la boca, una llengua que parlen las pedras del pays, si son poetas de natura, si son poetas veritables, no poden sens mentir, renegarla, ni menyspreuarla.

Y heusaquí lo que Roumanille, que no era pas un neci ni menys un ignorant, compregué d'instint á bona hora.

Convençut de que la llengua parlada pels fills del poble, per las vellas familias fidels á sas costums, devía tant com qualsevol altra ésser digna de viure y digna d'espressar tot lo que riu ó plora dins lo cor de sos braus fills; Roumanille—y es aquesta sa gloria en la Provença,—tractá á la llengua provençal ab tot respecte y ab tot honor.

Se creya, en aquell temps, y ho creyen los bedigás, los petits francesos y los arletenchs, que nostre provençal no era bó no més que per la farçal del darrer dia de Carnaval, y que era indigne é incapaç de comprendre y de cantar tot lo que hi ha de bell, tot lo que hi ha d'honest.

Més Roumanille, ab un ardor que s'obria pas per tot arreu, ab una natural bondat que á tothom plavia, y, quan defallia, ab un coratje que, dins un temps de lluyta política ardorosa, li valgué la estima de sos contraris, Roumanille, ell, portá per tot la llengua familiar del poble de la Provença.

La feu acullir ab picaments de mans entra sas companyes més enso perbidás; la feu triomfar entre 'ls académichs més discontentadiços, la feu cantar dins la esglesia en sas més celebradas festas; li feu arrencar las llágrimas dels richs quan deya;

Jéu véne vous parlá de la santo Pauriho!

No cal que us recordé la estima de sas rondallas de l' *Armand Prouvençau*, d'aquell *Cascarelet*, que l'ha fet tan popular. Lo petit llibre ahon escampava, després de quaranta anys, al mon de la Provença, la galejada de bon gust y lo vell riure del pays, ha estat y es encara lo passa-temps de tot un poble.

Falta parlar de la obra immensa que li ha costat tant de temps, la obra d'espurgament, de salvament, de propaganda de nostra llengua mitjornenca ahon, los uns després dels altres, havia agrupat y reunit tants de companys, la obra del Felibrige, ara com may revifada, ara com may fecunda y que 'ns val avuy la visita y lo favor dels amichs de París y la bona acullida entre totas las ilustracions viventas!

Aquells colleagues, los germans de París, vos dirán, vos van dir ells matexos, la importancia d'aquesta manifestació. Es de lluny que 's'yeu la copa d'un arbre, es de lluny que s'ovira la claror d'una gloria.

Antich company, vell amich d'en Joseph Roumanille, lo més estimat, puch dir, d'aquells qui l'han conegut, me contento, jo, testimoni de son amor á la Provença saludant en lo dia d'avuy sa glorificació, en presencia d'aquells qui han secundat sa obra, la de sa muller valenta y la de tots los seus.

Oh, mon volgut Roumanille! Davant del poble que s'encarnava en tu, dins aquest Avinyó,—que n'has fet la llar de nostra renaxença,—jo saludo ta cara viventa per sempre á la ombra del Palau del Papas en aquell predestinat lloch que en los temps papals, s'anomenava lo jardí de la reyna Joana.

L I T E R A T U R A

M I T J A G A L T A

V

Era aquest esturment son únich y ver amich. Cada vespre, en sonant la hora de costum, s' endinsava en son quartet, situat al fons de la casa, y recolsantse al dintell de la finestra qu' eixia al carrer dels Petons, cercava y sostenia ab la punta de sos dits un tó perdut, una nota confosa, ó l' oblidat acompanyament d' una cansoneta de la terra.

Al adonarse de son retrahiment tothom s' haguera sorprés que fos éll aquell xicot expansiu y esbojarrat, sempre disposat á ferne alguna de saladada. Y el que mes hauria sobtat, sens dubte, es veure quant prompte s' havia desvanescut de sa memoria el recort del malcarat Mitja-galta, del qual havia promés venjar-se 'n al escaurers en llibertat.

En efecte; 'l veyea de tant en tant, encaminantse á casa, ab lo *Sche-
linch* al bras y las barras á la espatlla, seguit de la Neta, qu' arrossegava 'l farcell del *atrezzo*; ó 'l topava si á ma venia per els encontorns del obrador, habillat ja com una persona; mes son desitg de venjansa no se li haguera notat may.

Punteijant s' esqueya *an solo*, final de la llisó, cuan ferí son oïdo una tos estrafeta y persistent, que li feu allargar el compás. Mogut mes per curiositat que per tafaneria, arreconá la guitarra, s'arrimá de puntetas á la finestra, y abocantshi de sobte com si tractés de sobtar al qui 'l destorbava, reconegué ab una llampegadora mirada tots els indrets del carreró. Totduna 's fixaren sos ulls en la finestreta de mes avall, hont un capet de noya hi sobreixia, embullat el cabell y atent y fixo com un benaventurat extasiantse ab la gloria. «La Neta!...»—'s digné 'n Met ab indiferencia. Y agafá altre volta la guitarra.

Quatre ó sis jorns mes tart, y mentres ensajava una dificultosa pessa d' estudi, de la qual un amich seu n' hi havia treta còpia, la mateixa tosseta 'l distraigué. «La Neta»—torná á dirse. Mes, en lloch d' abocarse á la finestra com en la vetlla passada, adevantá la cadira, boy decantant-la contra la paret á fi de repaparshi ab tota comoditat.

Fos que l' envanis el sapiguer que l' escoltavan, fos qu' acudissen á sa memoria ab sa lluentor y colorit, mes vius encare á la llum d' una passió sobtada, sos recorts dels derrers anys, es positiu que la sensació rebuda al adonarse de la Neta 'l posá cavilós y surrut, tal com un home qu' aborda son pervindre ab el telescopi de la realitat més desfregada.

De sobte s' alsá de la cadira, 's passeijá amunt y avall del quarto, y com si 'l foch d' alguna impertinent idea li estabellés el cervell s' aboca á la finestra pera deixondirse als afalachs d' un flayrós ayret de primavera. La Neta l' esguardava encare. Ab una má dessota la barba y l'altre entorn del test hont hi floria una passionereta, guaytava fit á fit endalt, com si 's dalís per l' audició d' altra tocata.

No se si en Met havia percebut fins á las horas l' efecte d' un esclat com el que s' esdevé al soptarse d' ulls dos sers, als qui atrau una desconeguda simpatia, entornada aquesta per las ombres del misteri, y 's delectan uns esperits explayantse per un mon ni sisquera esmaginat en somnis. Lo cert es que 'l cor de 'n Met bategà com las aletas d' un colomí al qui la mare crida pera bequetejar, moguentse alhora los llavis, tal com si lluytessen per donar eixida á algun pensament que no encertava en confegir al revestirlo de la paraula.

—«Neta»!..—barbotejá, per fi, reduhint á sos mes limitats termes aquella sobta encarnació.

La Neta ni gosá á mirarse 'l confosa de sentirse anomenar per primera volta ab tanta dolcesa.

—«Neta»!.. repetí 'n Met ab veu mes sostinguda.

Llavors la Neta, temerosa de que 'ls ohís en Mitja-galta, signá 'l fons de son quarto, com advertintlo pera qu' enrahonás ab precaució, convidantlo ensemps á continuar ab el magnetisme de la més encisadora de las miradas.

En vá es consignar aqui lo que 's digueren en aquellas dolsas horas de quietut, que tan convidan á nostre esperit á la expansió, aclarintnos ensemps las tenebras de l' ànima. Tot reaxí; tota la escala de sas vidas fou tramontada trast á trast, grahó á grahó, atent l' oido sempre y vijilant pera que no fos interrompuda l' armonia d' aquell diálech ab un crit esgarriós d' en Mitja-galta.

Desde aquella nit en Met ja no basquejá mes per sas llistons, als tons süaus y enternidors de la guitarra preferí 'ls mots de la Neta; al «solo» sentimental, l' amorós «duo».

Al cap de sis mesos la guitarra jeya en un recó de son quarto, mitx tombada com la muller que demostra á son marit un sobte ressentiment ab sos bordons rovellats, caragoladas sas cordas com patentisant sas extremituts derrerars, y cuberta llur caixa ab el llensol de mort que las pialdosas aranyas havían anat teixint al preveure sa propera fi.

Mes en Met no se 'n adonava. En las horas de repós no tenia mes ulls que pera contemplar l' agraciadet rostre de la Neta, en quals faccions sempre hi sobtava nous tochs. Molt havia cambiat, en efecte, de sis mesos ensá sa finestrera companyona. Al despertarse ja papalloneta, son fisich s' anava modificant, aconseguintse las mellors, com si s' hi encaminessen á trotadas. La morenor de sa pell havia anat aclarintse y emborrissolantse com un préssech gabatxó; al revés de la de 'n Met, mes endurida y fosca, per adobarseli á cópia de polsagueras; sos ulls aparentavan mes foscos y atmetllats; mes molsuts y encesos sos llabís; mes arrodonidas sas espatllas; mes accentuat son cos; mes plena, en fi, tota ella, com si la Naturala la deixés de sas mans per trobarla ja del tot model·lada. Havia crescut proporcionalment, y be si li coneixia prou al sorprendrerla ab son trajecte de saltimbanqui. A sa curta faldilleta d' acróbata ja hi havia afegit

un farbalá més; pero com no abastava pera cubrir la esbeltés de sas formas, al adonarse 'n élla per las atrevidas ulladas dels espectants, acotava 'l cap fins á terra.

Prou li dolia á n' en Met, que passés la Neta per aytal vergonya. Mes d'una volta, entevanat en sos amorosos col·loquis, li havia manifestat son sentiment per véuerla ficada en aquella vida de miseria y fang. Ella decantava son cap al oure 'l, aixecantlo un xich après y ab sumisa gradació pera pregarli ab el pur llenguatge de sos ulls que no fos éll qui li envenenás, la ferida que de criatura li havia obert la desgracia.

Parlant d'aquest tema s' esqueya cuan precisament, prengué més cos el temor que sovint els assaltava. Ja feya alguns dias que la Neta, sentint una fressa desconeguda, ho avisá á n' en Met ab un signe, á fi de previndre's pera tota sorpresa.

Gelosos d'aquellas plascentas horas d'esbargiment, abandonaren abdos, de sobte, la finestra; mes, com res succehi del que 's podian esmaginar, hi sortiren de nou, revestits, si cap, ab mes confluencia. Aquest dia, donchs, no fent cabal d'un lleu trepitx que la Neta oi de sobte, per haber fallat las sospitas del moment, s'aferraren al empit de la finestra sens cap mena de reparo. Totduna, y cuan el vol de l'amorosa conversa mes els desvania, fósos ja sos sentits en el flam de sa dominadora passió, aparegué darrera las espatillas de la Neta el rostre esgarriat de 'n Mitja-galta. Sa cara, envolta per las ombres de la nit, feya por de mirar de contrafeta. Prou se veyá per las guspiras de son esguart que 'l corcó de la rencúnia niuhava en sas entranyas.

«Traydora!—esclatá—escumejant de coratge, y fent trèmer á copia de renechs fins els embans del cuarto. Y airantse mes y mes al distingir al cap-de-colla de la patuleya, agafá á la Neta per las cuas, etjeganla á terra d'una arrebassada tot clohent d'un endemoniat revól els porticons de la finestra.

JOAN PONS Y MASSAVEU.

(Seguirá)

NOVAS

En las elecciones de diputats provincials que tindrán lloch demá, se presentan per aquest districte nostre distingit amic don Joseph Voltá y Vivé, antich y acaudalat fabricant d'aquesta ciutat, y don Jaume Cruells, jove advocat y estimat amic nostre.

Abdós candidats son fills de Sabadell y contan ab simpatias en nostre districte; abdós poden esser utils á aquesta ciutat en lo si de la Corporació Provincial.

Llástima que 'l sobre nom de *fusionista* ab que 's designa al senyor Voltá y 'l de *possibilista* ab que califican al senyor Cruells nos imposibilitin de pendrer part en aquestas elecciones que sempre las haviam cregudas purament administrativas.

Consti no obstant qu' ens dol en lo mes íntim de l' ànima veurer lluytar á dos fills de Sabadell, als quins, per un igual, considerém desitjosos de treballar en benefici dels interessos del nostre districte.

Quan la lluyta es entre forasters ja sabém á que atenirnos. Cap foraster está en condicions de representar nostres interessos.

En la ocasió present creyém lo més patriòtich no exitar ódis ni avivar discordias, que si sempre son de dordre, ho foren molt mes en la present ocasió, ja que considerém poch edificant y jens patriòtich sembrar discordias locals en aquestos temps que tant se necessita la unió de tots pera la defensa dels comuns interessos.

Lo que si considerém de nostre dever observar, es d' ahont prouenen tant lamentables discencions.

Quan de nombrar ó escullir als nostres representants se tracta deuria fèrse convocant als estaments y gremis com en altres días de gloriosa memoria, y aixís s' evitaria lo trist espectacle de tenir de presenciar desavinencias entre 'ls fills d' una mateixa localitat.

En lo local de la Exposició de Bellas Arts del instalad en lo *Centre Catalá* hi ha penjat lo següent anunci:

«La Comissió organitzadora de la Exposició ha acordat que l' acte de clausura 's verifiqui á las 4 de la tarde del próxim dia 8, (avuy) y que 'l sorteig d' obras tingui lloch la diumenge 9 á la propia hora, tancantse la venta de bitllets á las 6 de la tarde del dia de clausura.—Los que han despatxat bitllets deurán entregar avants de las 7 del vespre del dissapte los talons sobrants al tresorer en Menna Claramunt y liquidar l' import dels venuts. Advertintse que serán rigurosas aquestas dugas condicions, per quan no entrarán en sorteig los números que no las compleixin, reca yent en aquest cas totas las responsabilitats sobre 'ls que 'ls han despatxat. Lo que 's posa en coneixement etc., etc.»

Lo dilluns pasat fou obsequiat en fraternal banquet per varis de sos amichs l' íntelligent pianista D. Joseph Planas que junt ab sa apreciable familia sorti pera Montevideo lloch de sa residencia.

Com qu' esperém que prompte podrém gosar de sa amable companyia, al despedirse desde nostras columnas no li diém adeu, sinó fins á reveurer.

De una carta escrita de Teyá á *La Vanguardia* retallém:

«Quan s' imposa alguna millora en lo poble, tot s' arregla també á la bona de Deu, no trobantse pera sa realisació altres obstacles que 'ls tradicionals del espedienteig que manté á nostra *benemérita* administració central. Per aixó prengué la generació de nostres pares á Teyá, una d' exas iniciativas que honran á un poble y deuria ésser mirall de tots. Veyent que las lleys d' administració municipal privaven tota manifestació de la vida local, y que sempre havian de caminar enredats en la xarxa del sens fi de disposicions governativas que 'ls lligaven de peus y mans,

fundaren los més richs vehins del poble una que anomenaren *Companyia de la Carn*, que cuyda de la compra de remats, sacrifici dels caps de bestiar y venda de la carn ab sensera independència de tota funció pública; però ab la obligació de tenir tots los beneficis obtinguts, á disposició del poble. La *Companyia*, d' acort ab las autoritats locals, cuyda de la aplicació d' exos guanys. Y avuy se 'n millora la Iglesia, demá se 'n proveheix d' arbres la riera, altre dia se 'n auxilia qualsevol desgracia del poble, y darrerament se 'n construeix la carretera vehinal del Masnou á Teyá, aprofitant las concessions fetas pera 'l cas per la Diputació provincial.»

Ha mort á Vallfogona de Riucord, son poble nadiu, don Sebastiá Puigbonet y Corbella, entuciasta catalanista, qui fou l' organisador de las festas celebradas en 1878 en la esmentada població, en honor del eminent poeta Mossen Vicens Garcia, *Rector de Vallfogona*.

¡Deu tinga en sa santa gloria á la ànima del finat.

Malgrat l' acort prés pel Consell general d' Instrucció Pública, lo centralisme no vol dexar la idea de que las plassas de mestre ab sou de dos mil pesetas, siguen provehidas per medi d' oposicions fetas á Madrid, donchs axis consta en un projecte escampat entre los diaris pel ministre senyor Groizard.

Aquest nou privilegi ha d' esser combatut ab constancia per tots quants estimem lo benestar del magisteri catalá, puig si per desgracia s' arriba á plantejar la reforma veurém nostres millors escoles públicas plenas de gent forastera, mentres los mestres fills de Catalunya, sense influencias y sense diners, s' haurán de quedar com uns pobres ignorants ensenyant en las escoles de més petita importancia.

De totas maneras aixó no més que un projecte: Deu faça que no's porte á cap, per bé del magisteri catalá y per bé de las intel·ligencias dels fills de nostra terra.

Llegim:

«Segons noticias de Madrid, la ópera *La Dolores* que sobre 'l drama de Feliu y Codina escriu lo mestre Bretón, constara de tres actes. Lo primer ja està acabat. Servirá de motiu á la ópera una jota, que Bretón ha treballat ab esmero y cuydado, ab verdader carinyo, perque la considera 'l sócol de son treball artístich, puig se desenrotllará convenientment y ab grandíssima amplitut en los tres actes. Te tanta importancia dit tema, que 'l mestre no ha comensat á escriure la partitura fins que ha quedat satisfet de la jota. Bretón s' ocupa exclusivamen en la terminació de *La Dolores*, que s' estrenará probablement en lo Real de Madrid.»

La *Lliga de productors del Principat de Catalunya*, vista «l' imperiosa necessitat de que tots los productors s' unixin y organisin pera defendre

sos comuns interessos» y de preparar-se pera la lluyta llarga y fadigosa que 's veu venir ab los enemichs de la riquesa nacional, se proposa fomentar la creació de *Lligas comarcals*, que independents per complet en quant á sa organisació y régimen interior, estiguin ab relació constant ab la del *Principat* y ab la *Nacional*, al objecte de mútuament ajudar-se y protegir-se en tot lo que 'ls hi convinga. Pera facilitarho y á instancia d' alguns productors, ha circulat un borrador dels Estatuts, perque aquelles *Lligas* podrian regirse, que serveixin de pauta ó patró als que desitjen constituhirne. Aplaudim y creyém profitosos los propósitos de la *Lliga de Productors del Principat de Catalunya*, y esperem que las respectables entitats de Sabadell ho tindrán present y portarán á cap l'establiment de la *Lliga de productors de la Comarca del Vallès*.

Diu «La Renaixensa».

Se diu que circulan per aquesta capital duros falsos ab lo busto de Alfons XIII, del any 1892.

Pera descobrir la falsificació, hi ha que fixarse en las cadenas grabadas en un dels cuartels inferiors dels quatre en que 's divideix l' escut de la creu, que están aplastadas y bastant borrosas y mancadas del relleu y finura que tenen las líneas del grabat en las monedas lligitimas.

Lo llibre dels furs que l' ajuntament de Bilbao acordá regalar al rey Alfons XIII, está enquadernat y del tot llest, ostentant un magnífich escut d' armès gravat pel senyor Aramburu.

Falt sols designar al regidors bilbains, quins han d' anar á fer conèixer al Rey nen las justas aspiracions de tots los fills de Bizcaya.

La trilogia *Los Pirineus* de don Víctor Balaguer está traduhintse al italià per don Arnal Bonaventura de Pisa, qui n' ha publicat ja algun trós.

La Companyia que dirigeix lo reputat actor don Enrich Borrás avuy nit posará en escena en lo teatre de los Camps de Recreo lo popular melodrama en 8 actes: *Lo Registro de la Policia*, en qual desempenyo 's distingeix notablement lo senyor Borrás.

En una reunió celebrada un d' aquets dias per los federals d' aquesta ciutat, acordaren anar al retraiment en las próximas eleccions.

La Banda Municipal, situada en la Plassa de Sant Roch, executarà avuy á las 11 del matí, las pessas següents:

1. *La Vallé du drach*, obertura, Boyer; 2. Fantasia de la ópera *Rigoletto*, Verdi; 3. Fantasia de la ópera *Il Trovatore* (estreno), Verdi; y 4. *Marche Militaire* (estreno), P. A. Steur

Ab motiu de la festivitat del dia los vehins del carrer de Monserrat se proposan adornarlo ab mes luxo si cab qu' altres anys, festejant aixís á Ntra. Sra. la Patrona de Catalunya.

Lo pendó principal pera la professó que tindrà lloch á las 5 y mitja d' aquesta tarde sortirà de la parroquia de Sant Feliu, ha sigut confiat á nostre estimat amich don Joaquim Casanovas.

L' acte promet revestir gran solemnitat.

En lo saló del *Centre Industrial* tindrà lloch aquesta nit, ball á las 10, un de 4 horas, qual programa correrá á càrrech de una acreditada orquesta.

Seguint nostra campanya en defensa dels porta-escopetas catalans del Somaten, qual assumpto ve preocupant á la premsa catalana, transcribim á continuació las correspondencias de Granollers y de Santa Coloma de Cervelló dels dias 29 del mes passat y del 4 dels corrents respectivament, publicadas per «La Renaixensa.»

Diu aixís la de Granollers:

«Convocats pel cabo de Somatent del partit de Granollers, don Anton d' Argila, avuy á las nau del mati s' han reunit en las Casas Consistorials tots los cabos de districte pertanyents á aquest partit, ab lo objecte de fer la deguda distribució per aquell dels porta-fusells recentmen adquirits y dels quals aquets últims ne tenian fetas las corresponents comandes.

«Ab lo bon zel que 'l caracteriza, ha donat lo senyor Argila detallada explicació del motiu per que son dits porta-fusells dels confeccionats per la influencia castellana, que es altra, que lo no haver atinat lo día de la demanda, que 's pogués fer pera 'l Somatent catalá distintiu tan impropí,

»La major part dels concurrents, si be satisfets de las explicacions donadas per son jefe superior en aquest partit, s' han retirat comentant en termes ben poch favorables l' acort que ha motivat tant important reunió.»

Y aixís la de Santa Coloma:

«Y a propósito de somatent, avuy ó demá s' esperan aquí las primeras probas de las faixas porta-escopeta catalanas pera 'l somatent.

Demá vespre s' ha de unir la Comissió iniciadora pera examinarlas y donarhi sa conformitat si las troba bé. Sembla que el mateix temps se tractará de la millor manera de gestionar que la Comissió organitzadora del Somatent acordi sellarlas com las altras oficials castellanas adoptadas per la direcció. Se parla d' una rahonada Comunicació que s' enviará ab tal motiu als Vocals de dita Comissió Organitzadora, pregántlosi interposin son valiment pera tal objecte. En tal cas, la comunicació tindria carácter públich, y 's donaria á la premsa. Espero sortirá aviat en LA RENAIXENSA»